

L'ESPORT EDUCATIU EN MOVIMENT

Contra la violència esportiva, cal educar

Malauradament cada vegada és més freqüent parlar de violència en l'esport escolar. Aquell que practiquen nens i nenes des dels 6 o 7 anys fins als nois i noies de 17 o 18. I quan hi penses, perquè ho vius directament o t'ho expliquen o bé ho llegeixes, et sembla del tot increïble la manca de capacitat de tots plegats per millorar la situació.

Alguns estudiosos, especialment del camp de l'antropologia, sembla que han trobat l'entrellat a la qüestió de la violència en el món de l'esport. Si ens fixem en la natura observem com tots els mamífers, quan són petits, assagen patrons de lluita a través del joc amb pares o germans, i després, en la vida adulta, s'organitzen grups per assajar tàctiques de lluita més organitzades. Sembla, però, que en els humans i en l'antiguitat aquests jocs podien arribar a ser molt violents i el resultat era que es malmetien els individus més hàbils en la lluita. Algú va creure que això no era rendible socialment (es perdien individus valuosos) i van començar a protegir els individus que lluitaven en el joc establint regles o normes per canalitzar adequadament l'hostilitat. Hostilitat, d'altra banda, necessària per defensar-se de tribus o de pobles depredadors o bé per depredar-ne altres quan els recursos eren escassos.

L'existència de regles de joc i l'organització de la competició ha de facilitar, doncs, un aprenentatge cabdal per a la vida. L'altre equip és un contrincant, mai un enemic.

Sovint fa la impressió que la violència, com la societat, són conceptes abstractes sobre els quals individualment no podem fer res. És cosa de ningú, es produeix, deixa una estela d'infortunis, es castiga i torem-hi. I el càstig imposat, amb el qual tampoc estem sempre d'acord, genera novament conflicte.

Un fet rere l'altre i molta passivitat. Probablement, si parlem del tema amb tranquil·litat, fora del terreny de joc, lluny de l'enfrontament personal amb l'altre, sense haver d'aguantar la mirada provocadora d'un contrincant, tots rebutgem la violència. No hem nascut violents. En tot cas, ens hi hem tornat bé per malaltia bé perquè la nostra infància ha estat mal resolta en aquest sentit. La família, l'escola, l'entorn, és a dir, la societat ha aconseguit provocar en nosaltres un neguit i un malestar personal que ens enfronta a les situacions de conflicte amb armes molt allunyades del diàleg. Precisament l'arma que ens pertocaria esgrimir com a éssers humans.

Parlar del funcionament social i, dins aquest, d'esport, no és parlar en abstracte de reglaments i de sistemes, d'actituds, encerts i errades. És quelcom que ens competeix a tots, és a dir, a totes i cadascuna de les persones que intervenim en l'esport, directament o indirectament en el terreny de joc, i a tots aquells estaments o entitats que el fan possible i l'acullen dins la seva organització.

Estic parlant de persones i estaments, 10 actors reals, responsables del que passa en l'esport escolar i que, convertits activament en instruments de canvi, hauríem de fer possible un front comú, cadascú des del nostre paper i posició, per no deixar malmetre un objectiu formatiu com l'esport tan atractiu, influent, desitjable i important per a una part molt especial de la nostra societat: els nens i els joves.

Parlo dels pares, dels entrenadors, dels esportistes, dels àrbitres, dels delegats de camp, de les escoles o clubs, de les federacions o consells esportius, dels seguidors dels equips, dels estaments polítics i dels mitjans de comunicació.

Com a ciutadans, demanem responsabilitats d'allò que no depèn de nosaltres a qui sí que en té la responsabilitat. Exigim respecte pels nostres drets i volem gaudir dels avantatges d'una societat benestant sense implicar-nos en una actitud i l'esforç personal per fer que les coses funcionin bé i millor. També com a ciutadans, però, deixem que els nostres joves creixin, gaudeixin i es formin mitjançant l'esport sense respondre com a adults a les seves necessitats. L'hostilitat, l'agressivitat i la violència no haurien de tenir cabuda en la legítima ànsia de competir.

Com hem d'aturar l'escalada de conseqüències incontrolades pels desacords en els terrenys de joc? Qui espera per mantenir el sentit de l'esport escolar i aturar tot allò que el malmet? Com responem personalment a aquest nou repte?

Penso que val la pena fer una senzilla anàlisi del paper de cadascú en aquest treball d'equip anomenat esport escolar i buscar plegats un nou sentit i compromís a allò que tenim entre mans. Jo me'n sento responsable.

Dos models Adalt, el que no pot passar mai.
Abaix, el treball adequat pel nostre jovent

Fa aproximadament cinquanta anys se sorprendien els nostres pares i avis i quedaven atònits i perplexos veient les primeres accions d'agressivitat i violència manifestes en els escenaris esportius. El que en aquells temps no deixava de ser un fet puntual i anecdòtic s'ha configurat en l'actualitat com una veritable amenaça que atempta contra les finalitats i els objectius d'una societat educada i responsable.

Els que assistim actualment a la gran òpera concert de l'esport mundial ens veiem obligats a veure la mateixa obra escènica representada pels nostres ídols, unes vegades amb mestratge, altres amb terrible avorriment. Darrere del teló innombrables escenes quotidianes fan de l'esport una de les activitats més cíniques, mediàtiques i complexes de la societat actual. L'esport actual, lluny de mostrar-nos valors, actituds i exemples de bona conducta, va absorbint els elements negatius d'una societat grisa, per als que sempre hem cregut que era una arma de lluita i un element de canvi social. Poques i comptades són les ocasions en què l'esport ens mostra la seva veritable essència amb exemples dignes d'esment i de record.

Un d'aquests elements: la violència configurada des de diferents postures: radicalització, agressivitat, discriminació, racisme, abús de poder, abús d'autoritat, el foment del joc brut, l'engany, el parany es mostra cada dia d'una manera més arrasadora i fa que l'esport perdi la seva veritable essència i filosofia. Una altra forma de violència psicològica és la que es promou des de la morbositat i el xafardeig com uns elements propis de la nostra societat 'postmoderna', que també han arribat a l'esport i, així, sembla que ens interessa més la casa de David Beckham o el fitxatge de Ronaldo pel Milan, que la fantàstica i educativa visita que els jugadors del primer equip d'handbol del Barça han fet a una escola de Barcelona.

El problema principal de la violència és actualment la falta d'educació que presenten unes determinades persones o grups dins un estadi esportiu. Això s'ha traslladat a una velocitat increïble a l'esport escolar, i s'observa d'una manera cada vegada més exponencial que les agressions, els insults i el maltractament són elements indesitjables però cada cop més presents en aquest context esportiu que hauria de ser un factor d'educació, maduració i creixement de les persones.

Entrenadors despietats que solament pensen en la victòria, familiars exaltats que utilitzen la seva majoria d'edat per defensar la bandera del seu equip com una guerra civil i que perden tot honor de ser considerats com uns bons educadors. Arribem fins i tot a disposar de xats a internet que s'han convertit en plataformes de crítica, i també en motors per escalfar l'ambient previ a un partit on tot s'hi val. Les normes han desaparegut, la cortesia i l'educació estan en perill.

Les institucions i els mitjans de comunicació no deixen de parlar de la necessitat d'eliminar els actes violents de les pràctiques esportives, però s'obliden que el mateix acte violent parteix de persones inadaptades i socialment malaltes, que són incapaces de controlar els instints més primaris i de mostrar-se de forma totalment antisocial. Què és el que impulsa alguns a comportar-se d'una manera violenta, agressiva i dement en un esdeveniment esportiu? Sense cap mena de dubte, la falta d'educació i de civisme.

Donar la culpa a l'entorn, als dirigents, a les persones que són professionals i busquen el millor per a l'esport seriós seria també un acte de violència indiscutible. Per aquesta raó, hem de tenir prou enteniment per erradicar els insults, els maltractaments i l'exaltació dels terrenys de joc, dels camps esportius, ja siguin escoles, centres cívics o estadis olímpics, i desitjar que en lloc de tot això es faci present una veritable educació esportiva, l'educació de les persones i dels ciutadans.

Des del Consell de l'Esport Escolar de Barcelona sempre hem apostat decididament per un esport net, que fugi de tot element violent i que menysprea les actituds que vagin en contra dels irrenunciabls educatius que ens marquem com a institució. Per aquesta raó sempre esperem que els nostres participants, els seus adults responsables (entrenadors, famílies...), facin un examen de consciència i ens ajudin a respectar i a ser respectats. No es tracta d'organitzar la Jornada de l'Esport sense Violència, sinó que el nostre esport, l'esport de l'escola, sigui una activitat lúdica veritablement escolar, educativa, pedagògica,

agradable i divertida durant tota la temporada. Una agraada de llums un dia no té l'impacte suficient per mostrar el nostre respecte i interès pel medi ambient. Tampoc ho és la celebració del «dia de l'àrbitre» en un camp de futbol un cap de setmana qualsevol. Siguem coherents si us plau.

En lloc de destacar allò tan conegut per tothom «a l'enemic, ni aigua», per què no parlem de l'excel·lent tracte que Antoni Bové manté amb els jugadors, entrenadors dels altres equips i amb els àrbitres, a qui tracta com a col·legues, com a integrants d'un mateix grup.

Proposem des del Consell de l'Esport Escolar de Barcelona (CEEBS) la finestra i l'observatori del Joc Net, on ens agradaria que ens enviéssiu aquelles accions, fotografies i fins i tot vídeos que ens ajudin a entendre el veritable sentit de l'esport educatiu. Perquè amb violència l'única cosa que aconseguim és desprestigiar el veritable valor de l'esport i pervertir la seva essència i potencialitat.

Jordi Puig i Voltas

Mestre d'Educació Física del Col·legi La Salle Bonanova
Doctor en Pedagogia.
Departament d'Investigació Consell de l'Esport
Escolar de Barcelona

Principis educatius per aplicar als terrenys de joc

El Consell de l'Esport Escolar de Barcelona ha definit una sèrie de principis educatius i pedagògics a aplicar a totes les seves competicions. Donar-se la mà abans d'iniciar un partit, contemplar la figura de l'àrbitre com a tutor de joc en comptes de jutge suprem, millorar el tracte existent entre les persones que participen en un partit: jugadors, espectadors (famílies), tutors de joc i entrenadors (educadors), utilitzar el reglament seguint la bondat de la norma i no la seva perversió, buscant la manera de guanyar un partit de manera digna i neta. Val a dir que el fet violent d'alta intensitat (baralles i agressions) com a tal encara no es dona de forma tàcita en l'esport que es practica a l'escola, tret d'episodis aïllats. Però hi ha certes actituds que proliferen pels camps i pistes de l'esport escolar que no acaben de ser respectuoses amb la mateixa filosofia del joc: insults, petites baralles, menyspreus, tàctiques amb l'únic objectiu de guanyar, paraules malsonants. Aquesta és la nostra preocupació actual; esperem que aquest missatge arribi als integrants de la gran família de l'esport escolar i ens ajudi a potenciar un esport més educatiu que arribi a formar una ciutadania més educada.

Montserrat Vergé i Grau

Mestra Col·legi Lestonnac
Llicenciada en Filosofia.
Presidenta Comitè Tècnic del Consell de l'Esport
Escolar de Barcelona